

Розрахунок упущеної вигоди від неможливості або перешкод у здійсненні господарської діяльності внаслідок збройної агресії

Ніка Ількова,

д-ка філос. у галузі екон., Дніпропетровський НДІСЕ, м. Дніпро, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7255-397X>, e-mail: expert_dndise@ukr.net

Проаналізовано підстави й алгоритм проведення судових експертиз щодо розрахунку упущеної вигоди від неможливості або перешкод у здійсненні господарської діяльності, а також об'єкти, які підлягають дослідженню.

Ключові слова: упущена вигода; збитки; господарська діяльність.

Calculation of Lost Profits Caused by Economic Activity's Impossibility or Obstruction Resulted from the Armed Aggression

Nika Ilkova

This article examines the grounds and procedure for conducting forensic examinations related to the calculation of lost profits caused by economic activity's impossibility or obstruction, as well as the objects to be examined.

Keywords: lost profits; damages; economic activity.

Від перших днів війни підприємства, установи й організації усіх форм власності по всій території України зазнають значних збитків внаслідок знищення або пошкодження майна.

Окрім прямих утрат майна й активів, суб'єкти не отримують прибутку через неможливість здійснювати господарську діяльність або перешкоди у її здійсненні.

Відповідно до ст. 22 Цивільного кодексу України особа, якій завдано збитків унаслідок порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. Збитками (згідно з ч. 2 цієї статті) визнають, зокрема, доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода) [1].

За результатами проведення судових економічних експертиз та експертних досліджень із використанням національних методик і з дотриманням вимог міжнародних стандартів, можливо встановити розмір збитків, зокрема, щодо упущеної вигоди від неможливості або перешкод у здійсненні господарської діяльності підприємствами, установами й організаціями, іншими суб'єктами господарювання всіх форм власності.

Розрахунок упущеної вигоди має ґрунтуватися на точних даних, насамперед бухгалтерських документів і фінансової звітності. Такі документи надають для проведення дослідження, у них відображено економічні показники господарської діяльності та фінансові результати з 2020 року до дати події, а також результати подальшої господарської діяльності за відповідний період дослідження.

Під час проведення економічних досліджень судові експерти застосовують Методику визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності, затверджену наказом Мінекономіки та Фонду держмайна України від 18.10.2022 р. № 3904/1223 та зареєстровану в Мін'юсті України 02.12.2022 р. за № 1522/38858 (далі — *Методика*) [2].

Методичні засади оцінки (визначення розміру) упущеної вигоди (неотриманого прибутку) передбачено в розд. 4 Методики. Відповідно до цього визначають розмір упущеної вигоди щодо майна, призначеного для здійснення комерційної діяльності з метою отримання прибутку або доходу в іншій формі: сільсько-, рибо- та лісогосподарська нерухомість, інвестиційна нерухомість, нерухомість з комерційним потенціалом, єдиний майновий комплекс (далі — *ЄМК*) підприємств, установ та організацій усіх форм власності, корпоративні частки, об'єкти у матеріальній і нематеріальній

формах, вартість яких обумовлено вартістю створеного на їх основі ЄМК (об'єкти, асоційовані з бізнесом), тощо.

Методикою встановлено визначення розміру упущеної вигоди щодо майна, власникові (балансоутримувачеві, користувачеві) якого заподіяні реальні збитки, які й спричинили упущену вигоду. Під упущеною вигодою розуміють розмір накопиченого протягом визначеного періоду часу прибутку, який власник (балансоутримувач, користувач) міг отримати від пошкодженого, утраченого і/або знищеного майна за умови, що майно не було пошкоджене, знищене або втрачене внаслідок збройної агресії.

Методикою також передбачено обставини, коли існують підстави пов'язувати виникнення упущеної вигоди з наслідками збройної агресії, але через інші причини, аніж заподіяння реальних збитків щодо майна власника (балансоутримувача, користувача). За таких випадків визначення розміру упущеної вигоди висновок експерта повинен містити обґрунтування відхилення від положень Методики. Такі ситуації потребують додаткового методологічного забезпечення судової експертизи, які станом на сьогодні перебувають на стадії розроблення.

Застосовуючи алгоритми розрахунків упущеної вигоди згідно з Методикою під час проведення економічних експертиз, грошовий потік визначають як номінований в умовних грошових одиницях. За умовну грошову одиницю приймають долар США з відповідними розрахунками за курсом на встановлені дати.

Упущену вигоду розраховують шляхом компаундування, тобто нарахуванням, яке дає змогу визначити величину остаточної майбутньої вартості за допомогою складних відсотків.

Визначення розміру упущеної вигоди передбачає проведення низки етапів дослідження: аналізу та визначення тривалості строку компаундування, у межах якого враховують упущену вигоду від активу (майна); обчислення річного розміру грошових потоків і переведення в розмір на місяць протягом усього строку компаундування; обґрунтування складових ставки компаундування та її визначення; визначення майбутньої вартості грошових потоків на завершення строку компаундування шляхом компаундування цих грошових потоків [2].

Максимальну тривалість загального строку компаундування, у межах якого враховують упущену вигоду, і дату розрахунку під час проведення експертизи застосовують із урахуванням підходів Методики, експертного завдання та вихідних даних відповідно до нормативних вимог.

Оскільки грошові надходження від майбутнього відшкодування упущеної вигоди найчастіше оподатковують як звичайний дохід, для цілей цієї Методики грошовим потоком, що використовують для визначення розміру упущеної вигоди, є прибуток до оподаткування, окрім окремих випадків. Неотриманий прибуток за визначений період обчислюють як такий, що мав би бути отриманий підприємством, діяльність якого заснована на майні, щодо якого заподіяно реальні збитки, за відсутності наслідків збройної агресії.

У разі коли існують підстави пов'язувати виникнення упущеної вигоди з іншими чинниками, аніж неoderжання підприємством прибутку, або наявність упущеної вигоди не є наслідком збиткової діяльності підприємства, аналіз неотриманих грошових потоків та оцінку (визначення розміру) упущеної вигоди здійснюють із дотриманням вимог цієї Методики або інших нормативно-правових актів з питань оцінки майна, розроблених відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» і вимог міжнародних та національних стандартів оцінки, міжнародної оціночної практики, що склалася. У такому разі висновок експерта повинен містити обґрунтування відхилення від положень Методики [2].

Залежно від ступеня й обсягів руйнування майна й інших вихідних даних застосовують відповідні формули розрахунку упущеної вигоди, наведені у розд. 4 Методики.

Відкритим залишається питання розрахунку упущеної вигоди постраждалих підприємств, установ та організацій, збиткових за підсумками 2020 і 2021 років, і методології визначення підходів до розрахунку можливих збитків.

Наявне методологічне забезпечення судової економічної експертизи з питань розрахунку упущеної вигоди від неможливості або перешкод у здійсненні господарської діяльності, пов'язаних зі збройною агресією, потребує особливої уваги з метою вдосконалення підходів та алгоритмів проведення судових експертиз. Забезпечення проведення висококваліфікованих і документально обґрунтованих судових економічних експертиз та експертних досліджень із цього питання є одним із наріжних чинників реалізації механізму захисту порушених майнових прав постраждалих суб'єктів господарювання.

Перелік джерел посилання

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.09.2023).
2. Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності : затв. наказом Мінекономіки України, Фонду держмайна України від 18.10.2022 р. № 3904/1223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text> (дата звернення: 04.09.2023).

Електронні (віртуальні) сліди в розслідуванні умисних убивств із мотивів расової, національної чи релігійно нетерпимості

Елужка Казарян,

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7353-2599>, e-mail: elia.kazarian@ukr.net

Схарактеризовано особливості електронних слідів у розслідуванні умисних вбивств із мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Визначено види електронних слідів для доведення мотиву нетерпимості.

Ключові слова: умисне вбивство; мотив нетерпимості; розслідування; електронні сліди.

Digital (Virtual) Traces in Investigating Intentional Homicides Motivated by Racial, National, or Religious Intolerance **Eluchka Kazarian**

This article outlines digital traces characteristics in the investigation of intentional homicides motivated by racial, national, or religious intolerance. Various types of electronic traces are identified for the purpose of substantiating the intolerance motive.

Keywords: intentional homicide; motive of intolerance; investigation; digital traces.

Установлення спеціального мотиву під час розслідування умисних вбивств із мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості є однією із ключових складових. Мотив у цьому контексті вказує на те, що вбивство було скоєно через ворожнечу, нетерпимість або ненависть до певної групи людей через їхню расу, релігію або національність. Визначення мотиву допомагає правоохоронним органам кваліфікувати вбивство як «вбивство з нетерпимості» і встановити його ознаки для подальшого розслідування та судового розгляду. Слідчі збирають докази, які підтверджують наявність мотиву «вбивства з нетерпимості». До того ж особливу увагу слід приділити електронним (віртуальним) слідам, які можуть бути доказами в доведенні мотиву нетерпимості.

Г. К. Авдеева та С. В. Стороженко висловлюють думку, що електронні сліди є матеріальними невидимими слідами, які можуть бути виявлені, зафіксовані та вивчені за допомогою цифрових електронних пристроїв. Вони містять будь-яку криміналістично значущу інформацію, яка зберігається в електронній цифровій формі на